

Для кількісної оцінки впливу істотних чинників на динаміку фінансових показників як результатів маркетингової діяльності, можна застосовувати кореляційно-регресійний аналіз зокрема, моделі прогнозу попиту. При цьому передбачається, що коефіцієнт еластичності якого-небудь чинника істотно не зміниться в прогнозований період. При підборі математичної форми зв'язку варто орієнтуватися на таку, для якої більше кореляційне відношення і менша відносна помилка.

При побудові регресійних моделей використовуються стандартні пакети прикладних програм, наприклад, ППП "StatGraphics".

Висновки

- 1) в конкурентному середовищі особливого значення набуває оцінка маркетингових рішень;
- 2) для прийняття маркетингових рішень необхідна реалізація організаційних, компетенційних, інформаційних та фінансових потреб.

Література

1. **Діагностика сектору меблів України**// Деревообробник. – 2007, № 3 (165) 6-19 лютого. – С. 4-5.
2. **Саганюк І.П.** "Підсумки роботи підприємств деревообробної та меблевої промисловості України"/ БІЗНЕС № 4 від 24.01.05 р. – С. 128-131.
3. **Філь Г.** Меблярі випереджають деревообробників// Деревообробник. – 2006, № 13 (151) 4-17 липня. – С. 2.
4. **Шевченко С.Г.** Фактори макро- і мікросередовища та їх вплив на підвищення ефективності вітчизняних меблевих підприємств// Наук. вісник УкрДІТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУУ. – 2005, вип. 15.4. – С. 37-44.

УДК 330.342:167.1 Проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук; доц. О.С. Вербова, канд. екон. наук; доц. Є.А. Рехлецький, канд. екон. наук – Львівська КА; доц. Г.С. Третяк, канд. екон. наук – Львівський регіональний інститут державного управління УАДУ при Президентіві України

МЕТРОЛОГІЧНІ ТИПИ ДЕРЕГУЛЮВАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Досліджуються проблеми ефективності дерегулювання економічних систем в перехідних економіках. Визначається залежність дерегулювальної еластичності від таких чинників як регулювальний, формаційний, ринковий, функціональний типи систем і чинника часу.

Prof. G.I. Bashnyanyn; assoc. prof. O.S. Verbova; assoc. prof. R.P. Schevchyk – L'viv commercial academy; assoc. prof. G.S. Tretyak – L'viv regional institute of the state management UASM beside President of Ukraine

The methrological types of the deregulation effectiveness

The article researches problems the effectiveness of the deregulation of economical systems in transition economies. It is determines the dependence of the deregulation elasticity from such factories as regulational, formulational, market, functional types systems and the factor of time.

I. Вступ

У сучасній економічній літературі поширеним є твердження про те, що дерегулювання економічних процесів супроводжується підвищенням рівня ефективності функціонування як економіки загалом, так і її окремих елементів чи систем. Через це виникає як практична, так і теоретична проблема виміру ефективності дерегулювальних процесів в економіці і виявлення тих об'єктивних меж, в яких ці процеси є ефективними, а за якими – вони є низько-ефективними, або навіть зовсім неефективними. Цим і зумовлюється актуальність теми пропонованого дослідження методологічних підходів до метрологічного визначення рівня ефективності дерегулювання економічних процесів в економіках перехідного типу.

II. Постановка завдання

Метою нашої статті є окреслити методологічні засади дослідження проблеми типологізації параметра "дерегулювальна ефективність".

III. Результати

В основу наукової типологізації дерегулювальної ефективності як підсумкового параметра впливу дерегулювання на ефективність функціонування економічних (господарських) систем ми закладаємо, принаймні, три принципи (рис. 1).

Принцип 1. Типологізація дерегулювальної ефективності здійснюється за ознакою ступеня впливу дерегулювання на ефективність функціонування тих чи інших економічних систем. Як ми вже зазначали, дерегулювання може по-різному (з суто метрологічних, тобто кількісних, позицій) впливати на результативність функціонування економічних систем: зовсім не впливати, впливати позитивно або негативно з тією чи іншою силою (інтенсивністю) [1-10]. За умови дотримання цього принципу типологізації дерегулювальної ефективності різні її види (типи, системи) будуть відрізнятися ступенем впливу дерегулювання на ефективність функціонування економічних систем. Ті типи дерегулювальної ефективності, які будуть формуватися на підставі цього принципу, ми умовно назовемо власне метрологічними [11-18].

Принцип 2. Типологізація дерегулювальної ефективності здійснюється за ознакою тривалості ринкового періоду функціонування економічних систем (чи їх наукового аналізу). Як ми вже зазначали, дерегулювальні ефекти проявляються по-різному в часі. В цьому випадку дерегулювання супроводжується формуванням негативних дерегулювальних ефектів (позитивних чи негативних – не важливо для аналізу цього принципу типологізації дерегулювальної ефективності і дерегулювальних процесів загалом), в іншому її наслідки (ефекти) є віддаленішими (чи навіть дуже віддаленими) в часі і проявляються за "горизонтом", що вже важче "вловити" досліднику.

Дослідник найчастіше звертає увагу ("помічає") лише найближчі дерегулювальні ефекти розвитку практики дерегулювання. Однак це не означає, що віддалені ефекти не існують, вони дуже часто є вагомішими і істотнішими, ніж ефекти найближчого порядку. Це вимагає дослідження дерегулювальної ефективності в розрізі різних ринкових періодів – короткотривалого,

довготривалого, гіпердовготривалого, метагіпердовготривалого (історичного) і виділення на цій підставі динамічних типів цього підсумкового параметра розвитку практики дерегулювання економічних систем.

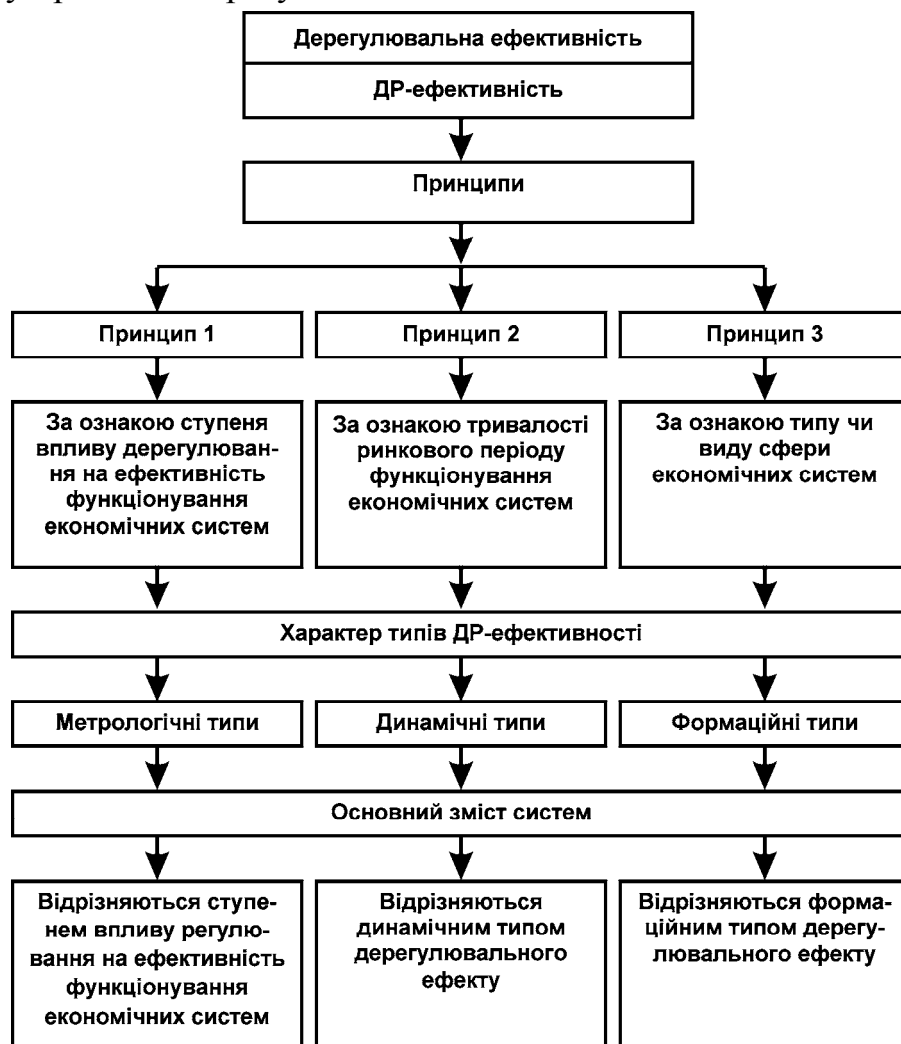

Рис. 1. Принципи класифікації типів дерегулювальної ефективності функціонування економічних систем

Принцип 3. Типологізація дерегулювальної ефективності здійснюється за ознакою типу чи виду сфери економічних систем. Як ми вже неодноразово зауважували, в будь-якій господарській системі можна умовно виокремити три фундаментальних сфери: економічну як певну економічну діяльність, соціальну як певну систему задоволення соціально-матеріальних потреб членів колективу, духовну як певну систему задоволення духовних і духовно-інтелектуальних потреб членів колективу [11, 17-19]. Деретулювання по-різному впливає на ефективність функціонування цих сфер, що дає підстави також виділити формаційні типи дерегулювальної ефективності, кожен з яких може бути предметом окремого наукового аналізу. В основу цих формаційних типів дерегулювальної ефективності покладені формаційні дерегулювальні ефекти, кожен з яких відображає вплив дерегулювання на ефективність функціонування відповідних сфер господарських систем. Деретулювальні ефекти можуть бути трьох формаційних типів. По-перше, власне економічний дерегулювальний ефект як вплив дерегулювання на ефектив-

ність функціонування господарських систем. Він повинен бути предметом вивчення загальної теорії економічних систем (чи політичної економії в її розумінні як загальної теорії економічних систем) чи загальної економічної метрології як загальної теорії економічного виміру (загальної економічної теорії метрологічних систем). По-друге, соціальний економічний ефект як вплив дерегулювання на функціонування соціальної сфери господарських систем. Соціальний ефект дерегулювання не повинен бути безпосереднім предметом вивчення загальної економічної теорії чи загальної економічної метрології. Однак у підсумку економічна теорія повинна охопити своїми дослідженнями вивчення інтегрального ефекту будь-якої економічної діяльності чи економічних процесів. А цей інтегральний ефект містить у собі як складову соціального ефекту соціальну частину загального чи інтегрального ефекту. По-третє, духовний ефект дерегулювання, який відображає вплив дерегулювання на ефективність функціонування духовної сфери окремих чи інтегрованих господарських систем (або й економіки загалом, чи її окремих макроекономічних сфер). Духовний ефект дерегулювання також є безпосереднім предметом вивчення наук вищого порядку, ніж економічні (соціологічні і інші). Однак ми тут маємо справу з впливом суто економічного процесу – дерегулювання – на ефективність функціонування духовної сфери господарських систем. Це з одного боку. А з іншого, ми також повинні мати на увазі те, що економічна наука, у своїх власних межах є принципово неповною, не є самодостатньою, оскільки значна частина "економічного матеріалу", формується під впливом позаекономічних чинників. Що більше, чим вищого ступеня досягає економічний розвиток, тим істотнішу роль відіграють позаекономічні чинники (наприклад, соціальні і духовні) [1-4; 6-10].

Реалізація трьох принципів типологізації дає підстави виділити метрологічні, динамічні (функціональні) і формаційні типи дерегулювальної ефективності функціонування господарських систем. Дамо коротку характеристику кожного з них. Спочатку розглянемо метрологічні типи (рис. 2).

Тип 1 – *позитивна дерегулювальна ефективність функціонування економічних систем*, яка відображає позитивний (зі знаком "+", плюс-ефекти, плюс-ефективність) вплив дерегулювання на господарські системи, тобто, вона є більшою від нуля (тією чи іншою мірою):

$$E^{drp} > 0.$$

Криві позитивної дерегулювальної ефективності є висхідними з різним ступенем переходу до осі "IDR" (рис. 3). У теоретичному аналізі позитивної ДР-ефективності неодмінно треба враховувати дві особливості. По-перше, те, що різні системи (за типом, характером і т.д.) по-різному реагують на дерегулювання, а тому значення цієї ефективності буде різне (від майже нульового до "плюс"-нескінченного).

Завдання наукового аналізу полягає в тому, щоб виявити, які системи і якою мірою реагують на дерегулювальні процеси позитивно. По-друге, цей позитивний вплив дерегулювання на функціонування тих чи інших економічних систем може мати різний рівень. З урахуванням цієї обставини в теоре-

тичному аналізі можна виокремити кілька підтипів (видів) позитивної дерегулювальної ефективності: 1) гіпопозитивну, коли позитивний вплив є дуже незначним (не набагато більшим від нульового значення); 2) квазіпозитивну, коли позитивний вплив дерегулювання є більш-менш значним; 3) власне позитивну (або помірну), коли вплив стає відчутним, але ще не дуже значним; 4) гіперпозитивну (дуже значний вплив дерегулювання на ефективність функціонування систем); 5) метагіперпозитивну (надзвичайно великий вплив дерегулювання на певні системи).

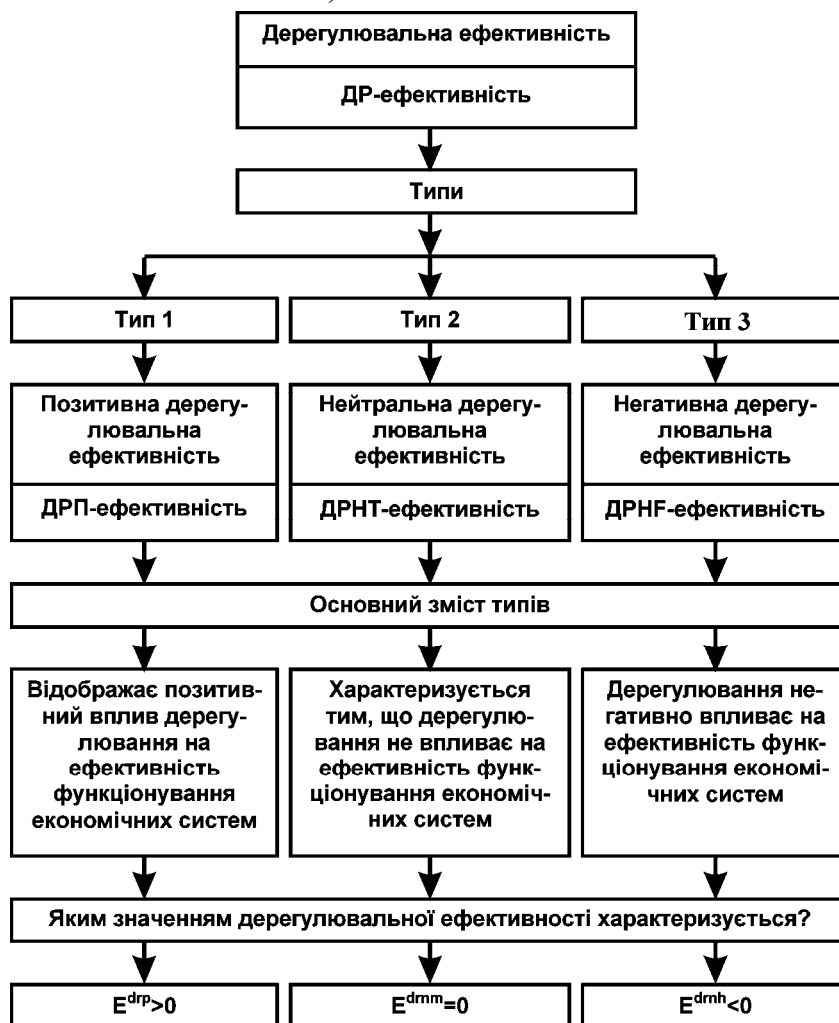

Рис. 2. Типи дерегулювальної ефективності за параметром ступеня впливу дерегулювальних процесів на ефективність функціонування економічних систем

Ще можна виділити так званий абсолютний (досконалий, цілковитий) позитивний вплив дерегулювання на функціонування певних систем, за якого навіть дуже незначне посилення інтенсивності розвитку дерегулювальних процесів спричиняє надзвичайно швидке підвищення ефективності функціонування систем. Щоправда, цей абсолютно чи цілковито позитивний вплив є теоретичною абстракцією – ми лише концептуально і гіпотетично можемо уявити ситуацію, за якої дерегулювання є надзвичайно високоефективною, тобто володіє абсолютною позитивною ефективністю, коли $E^{drp} \rightarrow +\infty$.

Тип 2 – *нейтральна дерегулювальна ефективність економічних систем*, за якої економічна система не реагує на розвиток дерегулювальних процесів, тобто $E^{drnm} = 0$.

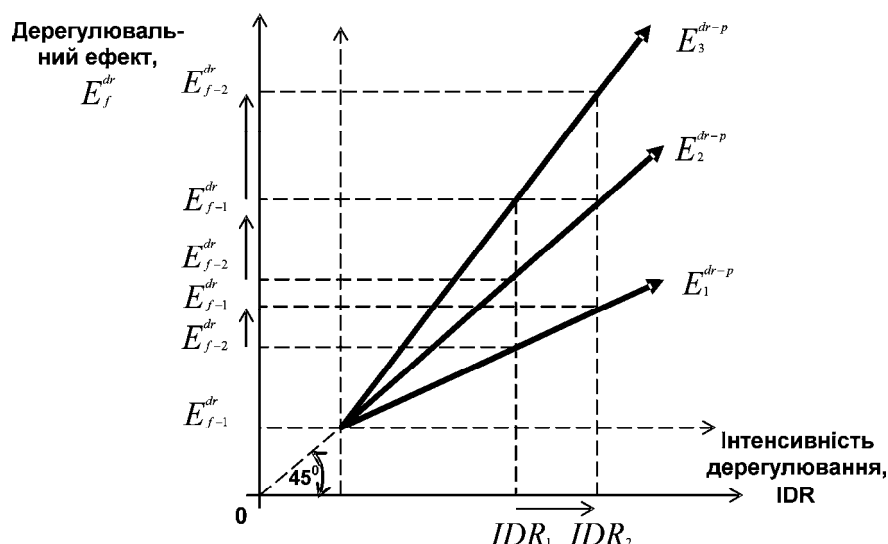

Рис. 3. Крива (криві) позитивної дерегулювальної ефективності (апроксимований варіант): E_1^{dr-p} , E_2^{dr-p} , E_3^{dr-p} – криві позитивної дерегулювальної ефективності, відповідно, першого, другого і третього порядку

Крива нейтральної дерегулювальної ефективності є горизонтальною (або майже горизонтальною) до осі IDR ("інтенсивність дерегулювання") (рис. 4).

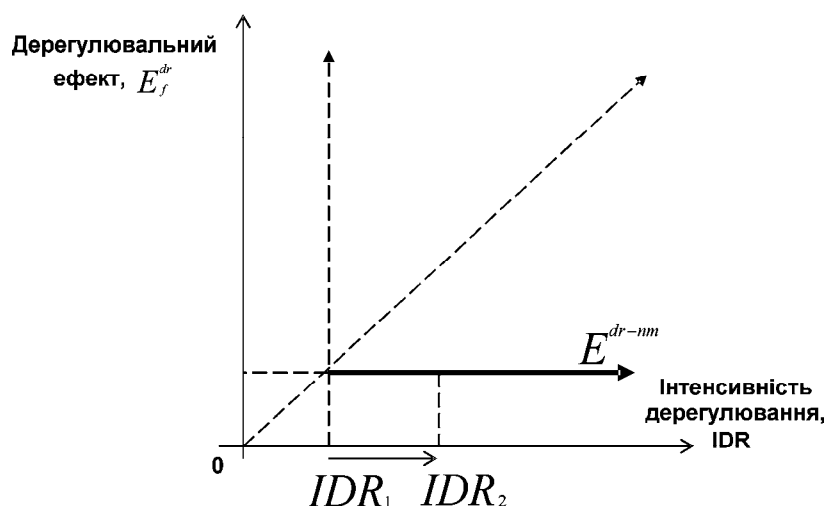

Рис. 4. Крива нейтральної дерегулювальної ефективності, E^{dr-nm} (апроксимований варіант)

Цілком очевидно, що таких систем, які б не реагували на розвиток дерегулювання, дуже мало (адже, якщо система не реагує на зміну масштабів дерегулювання, вона практично і водночас так само буде реагувати на регулювальні процеси, що практично мало ймовірно, хоча теоретично таку ситуацію можна уявити). Є певні підстави вважати, що нейтральна дерегулювальна ефективність може мати місце лише в певні і дуже короткі проміжки часу, тобто ми її можемо виявити лише у так званому гіперфункціональному економічному аналізі, який дуже близький до статичного, або, навіть, з ним отожднюється. У ширшому часовому коридорі вплив дерегулювання на економічні системи буває або позитивним, або негативним, найчастіше – позитивним, але за певних умов, може бути і негативним.

Якщо теоретичним аналізом виявлено нейтральну дерегулювальну ефективність, то це означає, що дерегулювання все ж потрібно здійснювати, бо в цьому випадку ми матимемо економію на дерегулювальних витратах (утримання державних органів дерегулювання, здійснення самої процедури дерегулювання тощо). А це означає, що дерегулювання є нейтральною (може бути нейтральною) лише на мікроекономічному рівні, а на вищих рівнях функціонування економіки внаслідок формування економії у дерегулювальних витратах вплив дерегулювання на систему є позитивним. Це ще раз наводить на думку про те, що не варто випускати з поля зору функціонально-системний (функціонально-рівневий) підхід до аналізу ефективності дерегулювальних процесів, тобто треба досліджувати ці процеси в розрізі "мікроекономічний – мезоекономічний – макроекономічний дерегулювальний ефект. Окремо мікроекономічна система, найчастіше позитивно (або навіть лише позитивно), реагує на посилення дерегулювання (бо тоді створюються, як ми вже зазначали, комфортніші умови для її розвитку та функціонування). Однак, на більш високому рівні функціонування національної економіки (тобто з позицій впливу дерегулювання на функціонування ширших і більш містких систем, ніж окрема мікроекономічна фірма) вплив дерегулювання може бути не тільки нейтральним, а й негативним. Тут також важливо не упустити з-під уваги факт (і теоретичний, і практичний) формування трьох типів дерегулювального ефекту – мікроекономічного, мезоекономічного і макроекономічного. Пріоритетну роль, звичайно, відіграють ефекти двох останніх типів. Коли ми кажемо, що вплив дерегулювання на певні системи є нейтральним, то маємо на увазі передусім мікроекономічні системи (точніше, окремі, індивідуальні системи), в яких формується відповідний мікроекономічний дерегулювальний ефект. Тобто ми ще не виходимо за межі так званого елементарного (нижчого) метрологічного аналізу проблем. Вищий (високий) і гіпервисокий (найвищий) метрологічний аналіз передбачає вихід дослідника у сферу виявлення мезоекономічних і макроекономічних дерегулювальних ефектів.

Тип 3 – *негативна дерегулювальна ефективність функціонування економічних систем*, за якої вплив дерегулювання на певні системи є негативним, від'ємним, зі знаком "-":

$$E^{drnh} < 0.$$

Деякі системи негативно реагують на дерегулювальні процеси. Завдання наукового аналізу полягає в тому, щоб виявити, які системи і чому саме реагують негативно (чи є чутливими в негативному відношенні) на зміну (посилення) масштабів дерегулювання. Тут також можна виділити різні ступені такої негативної реакції, а, отже, і різні підтипи цього типу дерегулювальної ефективності. Негативна реакція певних систем на посилення дерегулювального режиму може бути дуже слабкою (гіпонегативною), слабкою (квазінегативною), помірною (власне негативною), сильною (гіпернегативною) і дуже сильною (метагіпернегативною). Як крайній і гіпотетичний (суто концептуальний чи теоретичний) випадок можна ще виділити абсолютно негативну реакцію. До наших завдань не входить конкретний аналіз сту-

пеня негативного впливу дерегулювання на різні економічні системи. Ми лише в принципі окреслюємо саму проблему. Детальніший її розгляд вимагає окремого дослідження.

За умов формування негативної дерегулювальної ефективності економічних систем її криві (графіки) лежать під негативним кутом і мають різний ступінь нахилу (рис. 5).

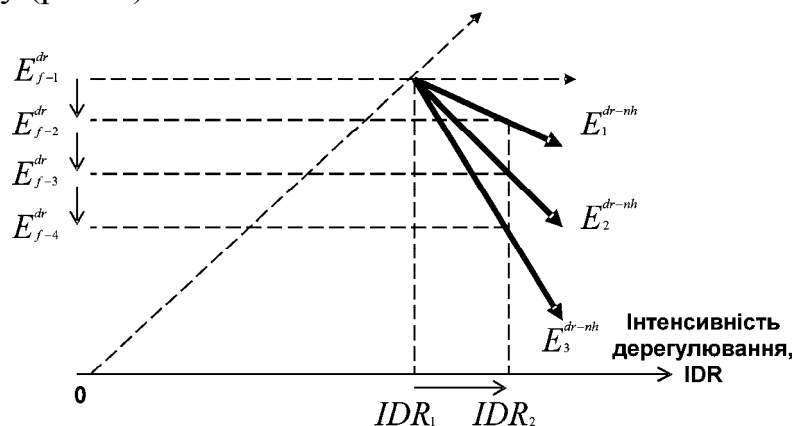

Рис. 5. Крива (криві) негативної дерегулювальної ефективності (апроксимований варіант): E_1^{dr-nh} , E_2^{dr-nh} , E_3^{dr-nh} – криві негативної дерегулювальної ефективності, відповідно, першого, другого і третього порядку

IV. Висновки

Таким чином, окресливши методологічні засади дослідження проблеми типологізації параметра "дерегулювальна ефективність", можна концентровано окреслити зміст державної політики дерегулювання. Чим конкурентнішою є та чи інша економічна система, тим інтенсивнішими повинні бути дерегулювальні процеси, тобто тим значнішим повинно бути дерегулювання. В конкурентному секторі економіки значне дерегулювання економічних систем супроводжується формуванням позитивних мікро-, мезо- і макроекономічних дерегулювальних ефектів. І навпаки, чим монополізованішою є економічна система, тим слабкішим за інтенсивністю повинно бути їх дерегулювання. Надмірне дерегулювання монополізованого сектора економіки може призвести до формування негативних мезоекономічних і макроекономічних дерегулювальних ефектів.

Література

1. Фремут В., Рааб Г. Як функціонує наша економіка? Актуальні питання економіки. – Львів: Світло і Тінь, 1997. – 184 с.
2. Шумпетер Й.А. Капіталізм, соціалізм і демократія. – К.: Основи, 1995. – 528 с.
3. Леиашвили П.Р. Анализ экономической ценности. – М.: Экономика, 1990. – 191 с.; Бран П. Экономика стоимости. – Кишинев: ИМКО, 1992. – 188 с.
4. Туган-Барановський М.І. Політична економія: Курс популярний. – К.: Наук. думка, 1994. – 263 с.
5. Чупик І.О. Загальна формула економічної ефективності функціонування мікроекономічних систем та її типи// Соціально-економічні дослідження в перехідний період. – Львів: ІРД НАН України. – 1999, вип. 6. – С. 132-145.
6. Долішній М.І., Копич І.М., Загорський В.С. Становлення і розвиток систем економічного оцінювання в перехідних економіках: проблеми природи, типологізації і кліометричного аналізу// Економетричні методи і моделі в економіці: теорія і практика. – Львів. – 1998, ч. 1. – С. 8-20.

7. Башнянин Г.І. Копич І.М. Про елементарну і високу технологію виміру куономічних переметрів// Становлення національної економіки України. – Львів: ЛДУ. – 1995, вип. 5. – С. 110-119.

8. Башнянин Г.І., Копич І.М., Янків М.Д. Формування економічних оцінок в перехідних економічних системах: проблеми природи, функціональних типів і метрологічного аналізу// Економетричні методи і моделі в економіці: теорія і практика. – Львів. – 1998, ч. 3. – С. 28-32.

9. Башнянин Г.І. Ефективність функціонування кооперативних систем в перехідних умовах// Проблеми розвитку споживчої кооперації України в ринковому середовищі. – Львів: Коопосвіта, 1998. – С. 69-76.

10. Башнянин Г.І., Бойчук І.В., Дубовий Б.В. Роміх А.В. Виробничі системи в перехідних економіках. – Львів: Коопосвіта, 1999. – 382 с.

11. Башнянин Г.І. Экономическое измерение: структура, принципы, функции. – Львов: Свит, 1994. – 248 с.

12. Економічна теорія: концепція підготовки студентів з економічної теорії в економічному вузі/ За ред. Г.І. Башнянина – К.: ІСДО, 1995. – 87 с.

13. Політична економія: структура і програма курсу для студентів економічних спеціальностей/ За ред. Г.І. Башнянина – К.: ІЗМН, 1998. – 87 с.

14. Макроекономічна теорія: структура і програма курсу для студентів економічних спеціальностей/ За ред. Г.І. Башнянина – К.: ІЗМН, 1998. – 60 с.

15. Мікроекономічна теорія: структура і програма курсу для студентів економічних спеціальностей/ За ред. Г.І. Башнянина – К.: ІЗМН, 1998. – 80 с.

16. Башнянин Г.І. Ефективність функціонування кооперативних систем в перехідних умовах// Проблеми розвитку споживчої кооперації України в ринковому середовищі. – Львів: Коопосвіта. – 1998, ч. 1. – С. 69-76.

17. Бабенко С.Г. Методологічні проблеми становлення і розвитку економічної теорії кооперативних систем: традиційні підходи до аналізу кооперативних систем// Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. – 1999, вип. 5. – С. 3-15.

18. Чупик І.О. Економічна ефективність перехідних економічних систем (проблеми методології загального виміру): Автореф. дис. ... канд. екон. наук. – Львів: ЛДУ, 1999. – 20 с.

УДК 330.16+316.32+339.9

Проф. Є.В. Хлобистов, д-р екон. наук –
РВПС України НАН України, м. Київ; ст. викл. Т.Л. Чернова –
ТНУ ім. В.І. Вернадського, м. Сімферополь

СТАЛИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ КРІЗЬ МЕТОДОЛОГІЧНІ РЕФЛЕКСІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Доведено закономірність світової економічної та соціально-політичної кризи, що стала підґрунтям цивілізаційного протистояння. Розглянуто новий зміст та передумови формування політики сталого розвитку України у глобальних перетвореннях, особливості пошуку національної геоекономічної стратегії у новітніх геополітичних реаліях.

Ключові слова: сталий розвиток, глобалізація, світове співтовариство, Євросоюз, ринкова економіка, охорона навколишнього природного середовища.

*Prof. Y.V. Khlobystov – Council for Productive Force Studies of NAS of Ukraine;
senior teacher T.L. Chernova – Taurian national university
after V.I. Vernadsky, Simferopol'*

Sustainable development of Ukraine through methodological reflexions of globalization

In article patterns of the world economic and sociopolitical crisis which has become by a basis of civilize opposition is proved. The new maintenance and preconditions of formation of the sustainable development policy of Ukraine in global transformations, featu-